

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра педагогіки та психології

**Бедан В.Б.
Меленчук Н.І.**

ПРАКТИКУМ З ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до організації самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
освітньо-професійної програми спеціальності 053 Психологія»
денної та заочної форм навчання**

Одеса 2024

Рекомендовано навчально-методичною радою Міжнародного гуманітарного університету протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

Укладачі

Бедан В.Б. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології Міжнародного гуманітарного університету

Мелечнук Н.І. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та психології Міжнародного гуманітарного університету

Рецензенти:

Поплавська Є.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології Міжнародного гуманітарного університету.

Ситнік С.В. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики практичної психології, Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Навчально-методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Практикум з психологічної реабілітації» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми спеціальності 053 «Психологія» денної та заочної форми навчання [Електронне видання]. Одеса: МГУ, 2024. 50 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Очікувані результати навчання.....	6
Тематичний зміст навчальної дисципліни.....	8
Структура навчальної дисципліни	11
Теми практичних занять та методичні рекомендації до підготовки.....	12
Завдання до самостійної роботи та методичні рекомендації до їх виконання	29
Приклад тестових завдань для самоперевірки	34
Питання до підсумкового контролю	43
Форми підсумкового контролю успішності здобувачів.....	45
Критерії оцінювання	46
Перелік рекомендованої літератури.....	48

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні рекомендації розроблені для вивчення навчальної дисципліни «Практикум з психологічної реабілітації» здобувачами вищої освіти, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності 053 «Психологія», на кафедрі педагогіки та психології Міжнародного гуманітарного університету.

Методичні рекомендації містять плани практичних занять, завдання для виконання під керівництвом викладача та самостійної роботи студентів, питання для самоконтролю, описові та творчі завдання, проблемні ситуації для самостійної роботи з курсу, тематику навчально-дослідних завдань, список рекомендованої літератури, перелік екзаменаційних питань.

Мета викладання навчальної дисципліни «Практикум з психологічної реабілітації» - розкрити значення даного курсу у структурі практичної діяльності психолога; ознайомити студентів з специфікою проведення реабілітаційних заходів; розширити теоретичні уявлення про психологічну реабілітацію та стадії реабілітаційного процесу; поглибити наукові уявлення про реабілітаційний потенціал особистості та особливості психологічного супроводу в реабілітаційних установах.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Практикум з психологічної реабілітації» є: створити у студентів цілісне уявлення про процес психологічної реабілітації, його етапи, напрями та форми; забезпечити тісний взаємозв'язок теоретичного та практичного курсів навчання; сприяти формуванню у студентів навичок надання психологічної реабілітаційної допомоги; розвивати психологічну компетентність в області соціальної адаптації людини.

Вивчення курсу допомагає у особистісно-професійному становленні успішного фахівця та сприяє формуванню консультативних навичок та умінь.

Під час вивчення навчальної дисципліни «Практикум з психологічної реабілітації» здобувачі повинні:

знати:

- зміст понять: «травма», «компенсація», «оперативне втручання» «компенсаторно-пристосувальний процес», «адаптаційний потенціал і резерв», «адаптація»;
- принципи здорового способу життя та реабілітації людини;
- медико-біологічні аспекти реабілітації;
- механізми адаптації та компенсації організму людини.

- психологічні методи пізнання, прогнозування та регулювання взаємодії людини, спрямовані на вирішення завдань соціалізації особистості;
- засоби, що призначені для відновлення компенсаторно-приспосувальних та адаптаційних механізмів гомеостазу організму людини.

вміти:

- орієнтуватися в основних теоретичних питаннях та практичних прийомах психологічної реабілітації;
- працювати з проблемами, що найчастіше зустрічаються в психологічній реабілітаційній практиці, дотримуючись принципів психологічної реабілітації;
- формувати, підтримувати та вдосконалювати морально-психологічні якості, необхідні для адаптації до складних ситуацій життєдіяльності;
- самостійно розробляти стратегію психологічного реабілітаційного процесу;
- будувати моделі ефективної поведінки клієнта у майбутньому;
- оцінювати результати психологічної реабілітації.

Навички:

- професійного застосовування методів та методик психологічної реабілітації;
- використання в практичній діяльності різних форм роботи;
- оцінювання результатів психологічної реабілітації;
- вживання ефективних заходів щодо збереження та підтримання здоров'я – власного й оточення.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Процес вивчення навчальної дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК12. Здатність використовувати теоретичні та практичні знання у сфері психологічної реабілітації.

Програмні результати навчання:

ПР11. Скласти та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

ПР12. Скласти та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

ПР19. Здійснювати та реалізовувати заходи психологічної реабілітації для осіб, які її потребують.

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Загальне поняття про реабілітацію. Різноманіття уявлень про реабілітацію.

Розвиток загальної концепції реабілітації. Види реабілітації. Основні принципи реабілітації: єдності біологічних та психосоціальних чинників, різноплановості, партнерства, системності, індивідуальності, перехідності тощо. Психологічні та соціальні чинники в структурі лікування та реабілітації. Об'єкти реабілітації. Реабілітаційний потенціал особистості. Правові засади реабілітаційного процесу. Основні складові реабілітації.

Тема 2. Завдання психологічної реабілітації та фази реабілітаційного процесу. Предмет, мета і завдання сучасної реабілітаційної психології.

Структура, основні напрями і проблеми сучасної реабілітаційної психології. Проблеми розвитку реабілітаційної психології в умовах воєнного стану, посттравматичних розладів, емоційного вигорання. Етапи та завдання психологічної реабілітації. Фази психологічної реабілітації: діагностична, стабілізаційна, відновлювальна, інтеграційна. Завдання та зміст кожної фази. Індивідуалізація процесу реабілітації з урахуванням вікових, особистісних та соціальних характеристик клієнта. Методи психологічної реабілітації. Критерії ефективності психологічної реабілітації. Організація психологічної підтримки в реабілітаційних установах.

Тема 3. Особливості організації та впровадження системи раннього втручання Організаційний аспект реабілітаційного процесу.

Структура, принципи та етапи впровадження системи раннього втручання. Зміст поняття «раннє втручання» та його значення для психічного, фізичного та соціального розвитку дитини. Моделі раннього втручання: медико-психологічна, освітня, сімейно-орієнтована. Порівняльна характеристика основних моделей. Функції фахівців медичної та психологічної галузей в системі раннього втручання. Мультидисциплінарна команда. Особливості психологічної підтримки сімей з дітьми, які мають ризики розвитку або особливі потреби. Формування довіри та партнерських відносин з родиною. Психопросвітницька та консультувальна робота з батьками. Етапи організації програм раннього втручання: скринінг і виявлення ризиків, оцінка потреб, розробка індивідуального плану втручання, моніторинг та оцінка результатів. Критерії ефективності програм раннього

втручання. Перешкоди впровадженню системи раннього втручання: кадрові, економічні, інституційні, соціокультурні. Шляхи подолання бар'єрів і перспективи розвитку системи в Україні.

Тема 4. Особливості психологічної реабілітації соматично хворих та осіб з обмеженими можливостями.

Вимоги щодо організації допомоги хворим на соматичні захворювання. Основи психологічної реабілітації осіб, які мають особливі потреби та вади розвитку. Практичні аспекти реабілітації інвалідів. Визначення поняття «реабілітація інвалідів». Зміст та завдання реабілітації людей з інвалідністю. Моделі інвалідності. Правовий статус інвалідів. Соціальні обмеження та психологічний стан людини з особливими потребами. Роль емпатії в розумінні людини з фізичними обмеженнями рухова активність інвалідів. Проблеми гіподинамії і гіпокінезії. Реабілітація інвалідів із використанням засобів фізичної культури. Основні методи психологічної реабілітації інвалідів. Принцип партнерства (участь інваліда і членів його родини в лікувально-відновлювальному процесі). Особливості реабілітації осіб з уродженими вадами. Вимоги до фахівців психологічного профілю та моніторинг динаміки процесу реабілітації.

Тема 5. Психолого-педагогічна робота з членами сімей дітей з обмеженими можливостями.

Психологічні особливості батьків, які виховують дітей з ООП. Типи сімейного реагування на діагноз дитини: етапи прийняття та подолання. Форми та методи психолого-педагогічного консультування сімей. Міжособистісні стосунки в родині дитини з інвалідністю: виклики та підтримка. Партнерська взаємодія фахівців та батьків у процесі інклюзивної освіти. Профілактика емоційного вигорання у батьків дітей з особливими освітніми потребами. Особливості роботи з сім'ями, які мають декількох дітей, одна з яких — з ООП. Культура педагогічного супроводу родини у складних життєвих обставинах. Роль батьківських громадських організацій у підтримці сімей. Етичні засади взаємодії з родинami дітей з інвалідністю

Тема 6. Організація психологічної допомоги при стресових реакціях.

Історія розвитку концепцій про стрес та його вплив на людину. Поняття про загальну адаптивну реакцію та її неспецифічність. Фази і компоненти стресу. Особливості переживання стресових і травматичних ситуацій. Індивідуальнотипологічні, гендерні та інші характеристики сприйняття стресових чинників. Основні завдання та етапи психологічної реабілітації

військових. Психологічна реабілітація мирного населення, що постраждало внаслідок військових дій. Перша психологічна допомога особам у стресових та кризових ситуаціях. Особливості надання першої психологічної допомоги ветеранам та військовослужбовцям у стані стресу.

Тема 7. Психологічна реабілітація осіб з девіантною поведінкою.

Особливості психолого-педагогічної та соціально-психологічної реабілітації осіб з девіантною поведінкою. Види девіантної поведінки. Психолого-педагогічна реабілітація дітей з неблагополучних сімей. Специфіка роботи психолога в центрах соціально-психологічної реабілітації дітей. Психологічний супровід дітей з педагогічною занедбаністю.

Тема 8. Мотиваційний чинник в реабілітаційному процесі. Принципи та підходи роботи з мотивацією в психології.

Робота з ресурсами в психологічній реабілітації. Основні підходи в активації та мобілізації реабілітаційного процесу. Важливість розуміння впливу стресових чинників на людину в реабілітології. Базові принципи саморегуляції. Ресурси стресостійкості. Психологічні механізми, що лежать в основі психологічних змін. Використання сучасних інтеграційних методів в роботі з мотивацією в реабілітаційній діяльності. Особливості функціонування груп підтримки та груп взаємодопомоги.

Тема 9. Особливості створення програм психологічної реабілітації: підходи та методи

Мета програми психологічної реабілітації. Основні підходи до психологічної реабілітації. Медико-психологічний підхід. Когнітивно-поведінковий підхід. Гуманістичний підхід. Психодинамічний підхід. Основні методи психологічної реабілітації. Психотерапевтичні методи. Когнітивно-поведінкова терапія; гештальт-терапія; психоаналіз; клієнт-центрована терапія. Методи тілесно-орієнтованої терапії. Групові та соціальні методи. Алгоритм створення програми психологічної реабілітації. Аналіз потреб клієнта – діагностика психологічного стану, визначення проблем. Формулювання цілей реабілітації – зняття стресу, відновлення соціальної активності, розвиток адаптаційних навичок. Вибір підходів та методів – індивідуалізація терапії. Реалізація програми – проведення терапевтичних сесій, моніторинг результатів. Оцінка ефективності – аналіз прогресу та корекція стратегії за необхідності.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Загальне поняття про реабілітацію. Різноманіття уявлень про реабілітацію.	30	2	8	20	30	2	2	26
Тема 2. Завдання психологічної реабілітації та фази реабілітаційного процесу. Предмет, мета і завдання сучасної реабілітаційної психології.	30	4	8	18	30	-	2	28
Тема 3. Особливості організації та впровадження системи раннього втручання Організаційний аспект реабілітаційного процесу.	30	4	8	18	30	-	2	28
Тема 4. Особливості психологічної реабілітації соматично хворих та осіб з обмеженими можливостями	20	2	6	12	20	-	2	18
Тема 5. Психолого-педагогічна робота з членами сімей дітей з обмеженими можливостями.	30	4	10	16	30	-	4	26
Тема 6. Організація психологічної допомоги при стресових реакціях.	30	2	10	18	30	-	2	28
Тема 7. Психологічна реабілітація осіб з девіантною поведінкою.	20	4	6	10	20	-	2	18
Тема 8. Мотиваційний чинник в реабілітаційному процесі Принципи та підходи роботи з мотивацією в психології.	20	2	6	12	20	-	2	18
Тема 9. Особливості створення програм психологічної реабілітації: підходи та методи.	30	4	8	18	30	2	2	26
Усього годин	240	28	70	142	240	4	20	216
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЕКЗАМЕН								

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ

Тема 1. ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ЯК РІЗНОВИД КОМПЛЕКСНИХ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ВІДНОВЛЕННЯ ПСИХІЧНИХ ФУНКЦІЙ

Питання до практичних занять:

1. Розвиток загальної концепції реабілітації. Види реабілітації
2. Основні принципи реабілітації.
3. Психологічні та соціальні чинники в структурі лікування та реабілітації. Об'єкти реабілітації.
4. Реабілітаційний потенціал особистості.
5. Правові засади реабілітаційного процесу.
6. Основні складові реабілітації.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає сутність поняття «реабілітація»?
2. Які основні етапи розвитку концепції реабілітації в історичному аспекті?
3. Які види реабілітації ви можете назвати? Як вони взаємодіють?
4. Які принципи лежать в основі ефективного реабілітаційного процесу?
5. Чому принцип індивідуалізації є ключовим у психологічній реабілітації?
6. Яку роль відіграють психологічні чинники у відновленні пацієнтів?
7. Які соціальні чинники можуть впливати на ефективність реабілітації?
8. Хто може бути об'єктом психологічної реабілітації?
9. Що таке «реабілітаційний потенціал»?
10. Які нормативно-правові акти регулюють процес реабілітації в Україні?
11. Яке значення має правова база у забезпеченні прав реабілітантів?
12. Як взаємодіють медична, психологічна, соціальна та професійна складові?

Література:

1. Єгорова О. Реабілітаційна психологія: курс лекцій. Навчально-методичний посібник для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2018. 132 с.
2. Кошова І. В. Основи психологічної реабілітації : практикум. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 89 с.

Тема 2. ЗАВДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА ФАЗИ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Питання до практичних занять:

1. Структура, основні напрями і проблеми сучасної реабілітаційної психології.
2. Етапи та завдання психологічної реабілітації.
3. Методи психологічної реабілітації.
4. Організація психологічної підтримки в реабілітаційних установах.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає сутність психологічної реабілітації як складової системи допомоги особистості?
2. Які напрями виділяють у сучасній реабілітаційній психології?
3. Назвіть основні проблеми, що постають у сучасній реабілітаційній психології.
4. Яку структуру має система психологічної реабілітації?
5. Які методи застосовуються у психологічній реабілітації?
6. У чому полягає роль психодіагностики на різних етапах реабілітаційного процесу?
7. Які особливості має робота психолога з клієнтами на стадії кризового реагування?
8. Які психологічні стани найчастіше потребують реабілітаційного втручання?
9. Яким чином реалізується принцип індивідуалізації в процесі реабілітації?
10. Чим відрізняється психологічна підтримка від психологічної реабілітації?
11. Які існують моделі організації реабілітаційного процесу?
12. Як оцінюється ефективність психологічної реабілітації?
13. У чому полягає роль соціального середовища у процесі психологічної реабілітації?
14. Які труднощі можуть виникати у клієнтів на кожній фазі реабілітації?

Практичне завдання:

Рольова гра з вивчення реабілітаційного потенціалу особистості

Мета: навчитися визначати реабілітаційний потенціал особистості засобами психодіагностичного підходу, зокрема через використання методики І. Ю.

Кулагіної та Л. В. Сенкевич, а також розвивати навички професійної взаємодії в умовах рольового моделювання.

Форма роботи. Рольова гра в парах або трійках із подальшим груповим обговоренням результатів.

Інструкція до виконання:

1. Оберіть ролі:

- ✓ *Психолог (реабілітолог)* – проводить дослідження.
- ✓ *Клієнт* – особа, яка потребує реабілітації (умовно: після травматичного досвіду, хронічного захворювання, професійного вигорання тощо).
- ✓ *Спостерігач* (у разі роботи в трійках) – фіксує якість комунікації, дотримання методики, прояви емпатії тощо.

2. Психолог ознайомлюється з методикою «Реабілітаційний потенціал особистості» (І. Ю. Кулагіна, Л. В. Сенкевич):

- ✓ коротко з'ясуйте мету, структуру, шкали оцінювання;
- ✓ підготуйте запитання/завдання відповідно до методики.

3. Проведіть дослідження у вигляді рольового інтерв'ю або структурованого опитування.

- ✓ Зафіксуйте основні характеристики клієнта;
- ✓ Оцініть ключові компоненти реабілітаційного потенціалу (мотивація до змін, рівень адаптації, ресурсність, самооцінка, емоційна стійкість тощо).

4. Обговоріть результати в міні-групах:

- ✓ Які сильні сторони та ресурси були виявлені?
- ✓ Які зони психологічної вразливості потребують підтримки?
- ✓ Які методи реабілітаційної роботи можуть бути ефективними для цього клієнта?

5. Зробіть короткий письмовий звіт (до 1 сторінки):

- ✓ Узагальнені результати оцінки потенціалу;
- ✓ Рекомендації щодо подальшої реабілітаційної роботи;
- ✓ Особисті рефлексії учасника, який грав роль психолога.
- ✓ Активна участь у рефлексії й обговоренні.

Література:

1. Єгорова О. Реабілітаційна психологія: курс лекцій. Навчально-методичний посібник для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2018. 132 с.
2. Кошова І. В. Основи психологічної реабілітації : практикум. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 89 с.

Тема 3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Питання до практичних занять:

1. Важливість розуміння впливу стресових чинників на людину в реабілітології. Психічний травматизм.
2. Патологічна та салютогенна парадигми в кризовій психології.
3. Базові принципи саморегуляції.
4. Ресурси стресостійкості.
5. Особливості формування Я-концепції людини з особливими потребами.
6. Поняття стигматизації. Психологічні, педагогічні та соціальні аспекти стигматизації.

Питання для самоконтролю:

1. Чому важливо враховувати вплив стресових чинників на особистість у процесі психологічної реабілітації?
2. У чому полягає сутність психічного травматизму?
3. Які основні психологічні наслідки психотравмуючих ситуацій у постраждалих?
4. Як розрізняються патологічна та салютогенна парадигми в кризовій психології?
5. Які переваги має використання салютогенного підходу в реабілітаційній практиці?
6. Які існують техніки й стратегії розвитку саморегуляції у клієнтів?
7. У чому полягає поняття стресостійкості та які її головні психологічні компоненти?
8. Які чинники сприяють формуванню позитивної Я-концепції у людей з особливими потребами?
9. Як негативний досвід або суспільне ставлення впливають на Я-концепцію клієнта?
10. Які етапи проходить особистість у процесі формування Я-образу після пережитої травми чи втрати здоров'я?
11. У чому полягає поняття стигматизації в контексті психологічної допомоги?
12. Як стигматизація впливає на психологічне самопочуття клієнта?
13. Які педагогічні наслідки має процес стигматизації для дитини або підлітка з ООП?
14. У чому полягає соціальний вимір стигматизації?

15. Які методи профілактики та подолання стигматизації застосовуються у психологічній реабілітації?
16. Як фахівець може сприяти ресоціалізації клієнта, що зазнав стигматизації?

Практичне завдання

Аналіз впливу базових чинників на перебіг психологічної реабілітації

Мета: формування навичок аналізу психотравмуючих чинників, розпізнавання наслідків стигматизації та визначення індивідуальних ресурсів стресостійкості у клієнтів із досвідом психічної або фізичної травми.

Ознайомтеся з описом ситуації (кейс):

Олена, 32 роки, після дорожньо-транспортної пригоди отримала травму хребта й тимчасово пересувається на інвалідному візку. Жінка відчуває труднощі у спілкуванні з колегами, уникає публічних місць, вважає себе «тягарем» для родини. Вона зазначає, що боїться бути відкинутою суспільством, часто відчуває тривогу, порушення сну та зниження самооцінки.

Завдання:

1. Визначте основні стресові чинники у ситуації клієнтки.
2. Які наслідки психічного травматизму виявляються в її поведінці та емоційному стані?
3. Оцініть прояви стигматизації (зовнішньої та внутрішньої) в цьому випадку.
4. Визначте, які ресурси стресостійкості потенційно можуть бути актуалізовані у клієнтки.
5. Запропонуйте два приклади методів саморегуляції, які можуть бути доцільними у її випадку

Література:

1. Єгорова О. Реабілітаційна психологія: курс лекцій. Навчально-методичний посібник для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2018. 132 с.
2. Волошина П. В., Марути Н. О. Соціально-стресові розлади (клініка, діагностика, профілактика) / за ред.: Харків: Строков Д.В., 2016. 335 с.
3. Кошова І. В. Основи психологічної реабілітації : практикум. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 89 с.
4. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. / за заг.ред Н. Пророк. Київ, 2018. 208 с.

Тема 4. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ СОМАТИЧНО ХВОРИХ ТА ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Питання до практичних занять

1. Оцінка психологічного стану клієнтів із соматичними захворюваннями.
2. Робота психолога з хворими на хронічні або прогресуючі захворювання.
3. Створення програми психосоціальної підтримки осіб з інвалідністю.
4. Взаємодія фахівців різного профілю у супроводі таких осіб.
5. Проведення динамічного моніторингу психологічного стану клієнтів.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягають основні вимоги до організації допомоги хворим на соматичні захворювання?
2. Що таке психологічна реабілітація та які її етапи для осіб з обмеженими можливостями?
3. Які специфічні особливості психологічної підтримки осіб з уродженими вадами?
4. Як визначається поняття «реабілітація інвалідів»?
5. Назвіть зміст і завдання реабілітації людей з інвалідністю.
6. Які існують моделі інвалідності (медична, соціальна, біопсихосоціальна тощо)?
7. У чому полягає правовий статус інвалідів в Україні?
8. Як соціальні обмеження впливають на психологічний стан осіб з особливими потребами?
9. Яку роль відіграє емпатія у процесі взаємодії з людьми, що мають фізичні обмеження?
10. Чому важливо підтримувати рухову активність у людей з інвалідністю?
11. Які проблеми пов'язані з гіподинамією та гіпокінезією?
12. Які засоби фізичної культури застосовуються в реабілітації інвалідів?
13. Назвіть основні методи психологічної реабілітації осіб з інвалідністю.
14. У чому полягає принцип партнерства у реабілітаційному процесі?
15. Які вимоги висуваються до фахівців психологічного профілю, що працюють з людьми з особливими потребами?
16. Як здійснюється моніторинг динаміки процесу реабілітації?

Практичне завдання:

Ситуаційна вправа:

Уявіть, що ви – психолог у реабілітаційному центрі. До вас звернулася жінка 38 років, яка нещодавно пережила серйозну хірургічну операцію через онкологічне захворювання. Після лікування вона відчуває фізичну слабкість, емоційне виснаження, страх рецидиву та труднощі у спілкуванні з родиною.

Завдання:

1. Оцініть психологічний стан пацієнтки.
2. Запропонуйте план первинної психологічної допомоги.
3. Сформулюйте три конкретні методи або техніки, які можна використати для стабілізації емоційного стану.
4. Опишіть, як залучити родину до процесу психологічної реабілітації.
5. Поясніть, як ви будете відслідковувати динаміку її психоемоційного стану.

Література:

1. Євдокимова Н. О., Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Особистість у кризових ситуаціях: огляд сучасних психодіагностичних методик: навч. посіб. Миколаїв: Іліон, 2016. 341 с.
2. Єгорова О. Реабілітаційна психологія: курс лекцій. Навчально-методичний посібник для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2018. 132 с.
3. Волошина П. В., Марути Н. О. Соціально-стресові розлади (клініка, діагностика, профілактика) / за ред.: Харків: Строков Д.В., 2016. 335 с.
4. Кошова І. В. Основи психологічної реабілітації : практикум. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 89 с.
5. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. / за заг.ред Н. Пророк. Київ, 2018. 208 с.

Тема 6. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ЧЛЕНАМИ СІМЕЙ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Питання до практичних занять

1. Діагностика психологічного стану батьків після отримання діагнозу дитини.
2. Побудова ефективного консультування сімей з дітьми з ООП.
3. Формування партнерської взаємодії між фахівцями та родиною.
4. Розробка програм профілактики емоційного вигорання для батьків.
5. Вивчення етичних аспектів взаємодії з сім'єю у складних життєвих ситуаціях.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке *реабілітація дітей з ООП* у психологічному та соціальному контексті?
2. Які основні завдання стоять перед психологічною реабілітацією людей з інвалідністю?
3. Яку роль відіграє *емпатія* у роботі психолога з людьми з обмеженими фізичними можливостями?
4. Що таке *рухова активність* і чому вона є критично важливою в реабілітації осіб з інвалідністю?
5. У чому полягають наслідки гіподинамії для фізичного та психічного здоров'я?
6. Що таке *гіпокінезія* і як вона пов'язана з емоційним станом та мотивацією людини?
7. Яким чином фізична культура може бути інструментом психологічної реабілітації?
8. Які види адаптованої фізичної активності застосовуються в реабілітаційній практиці?
9. Як працюють методи арттерапії, тілесно-орієнтованої терапії або групової терапії в реабілітації інвалідів?
10. Як мотивувати людину з ООП до участі в реабілітаційній програмі?
11. Які психологічні бар'єри заважають людині з інвалідністю включитися у процес активного життя?
12. Як працювати з родиною особи з інвалідністю в межах психологічного супроводу?
13. Чим відрізняється реабілітація дорослих і дітей з інвалідністю з точки зору психології?

Практичне завдання:

Розробка фрагменту програми психологічної реабілітації особи з інвалідністю

Мета: сформувати практичні навички командної роботи з побудови реабілітаційного плану з урахуванням фізичних, психологічних та соціальних аспектів життя особи з особливими потребами.

Завдання:

Об'єднайтеся у групи по 4–5 осіб. Кожна група отримає опис умовного клієнта – особи з певним видом інвалідності.

Приклад кейсу (для однієї з груп):

Ірина, 28 років, після автомобільної аварії – параліч нижніх кінцівок. Має вищу освіту, раніше працювала в офісі. Зараз у стані депресії, уникає соціальних контактів, втратила інтерес до улюбленої справи – малювання.

Аналіз ситуації:

1. Опишіть психологічні труднощі, з якими стикається клієнт.
2. Визначте модель інвалідності, яка найкраще описує її ситуацію (медична, соціальна, біопсихосоціальна).
3. Визначте потенційні ресурси клієнтки (внутрішні й зовнішні).

Література:

1. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 264 с.
2. Дуткевич Т. В. Теорія і практика розвивально-корекційної роботи психолога : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2021. 265 с
3. Кошова І. В. Основи психологічної реабілітації : практикум. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 89 с.
4. Нейропсихологічний підхід до проблеми діагностики вищих психічних функцій в дитячому віці//розділ колективної монографії «Упровадження інноваційної освітньої парадигми в гірських школах Українських Карпат» / За наук. ред. д. п. н. Оліяр М.П.; ДВНЗ «ПНУ ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ: 2020.

ТЕМА 6. ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ПРИ СТРЕСОВИХ РЕАКЦІЯХ

Питання до практичних занять

1. Практичні підходи до подолання стресу в різних вікових групах.
2. Надання першої психологічної допомоги в умовах кризи.
3. Робота з цивільними, які пережили травмівні події.
4. Врахування індивідуально-типологічних особливостей клієнтів під час допомоги.

Питання для самоконтролю:

1. Як визначають стрес у психології? Назвіть основні фази розвитку стресу.
2. Які фізіологічні та психологічні компоненти характерні для стресу?
3. Які існують відмінності між стресом, дистресом і посттравматичним стресовим розладом (ПТСР)?
4. Як індивідуально-типологічні особливості людини впливають на її сприйняття стресу?
5. У чому полягає роль гендерних відмінностей у переживанні травмівних ситуацій?
6. Які етапи психологічної реабілітації військовослужбовців після бойових дій?
7. Назвіть основні принципи надання психологічної допомоги ветеранам.
8. Як відбувається психологічна підтримка мирного населення, що постраждало внаслідок війни?
9. У чому полягають особливості першої психологічної допомоги у кризових ситуаціях?
10. Які методи використовуються для зниження гострих стресових реакцій у військових?
11. Як побудувати діалог із людиною в стані стресу, щоб не поглибити її стан?
12. Які завдання стоять перед психологом у роботі з ПТСР?
13. Як створити безпечний простір для особи, що пережила психотравму?

Практичне завдання:

Ситуаційне моделювання:

До вас звертається військовослужбовець, який нещодавно повернувся із зони бойових дій. Він скаржиться на безсоння, різкі перепади настрою, тривожність, уникання контактів з родиною. Під час розмови ви помічаєте напруженість, дратівливість, знижену концентрацію.

Завдання:

1. Визначте, які саме ознаки стресового розладу наявні у пацієнта.
2. Складіть план першої психологічної допомоги для цього випадку.
3. Оберіть 2–3 техніки стабілізації, які можна використати під час первинної бесіди.
4. Опишіть елементи вербальної і невербальної підтримки, які ви будете використовувати.
5. Запропонуйте подальші кроки для психологічної реабілітації цього клієнта (коротко).

Рольова вправа: Перша психологічна допомога

У парах змодельуйте сцену першої психологічної підтримки, де:

- один студент – *психолог/волонтер*,
- інший – *учасник бойових дій у кризовому стані*.

Через 10 хвилин ролі змінюються.

Після виконання – обговоріть у групі:

- Які техніки були ефективними?
- Що варто вдосконалити?
- Яких помилок слід уникати?

Література:

1. Військова психологічна підготовка та реабілітація/від. військ.-соц. роботи соц.-психол. упр. Голов. упр. по роботі з особовим складом Збройних Сил України. Київ: Вид. Філюк, 2015. 495 с.
2. Горбунова В. В., Карачевський А. Б., Климчук В. О., Нетлюх Г. С., Романчук О. І. Соціально психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО: посібник для ведучих груп. Львів: Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. 96 с.
3. Дуткевич Т. В. Теорія і практика розвивально-корекційної роботи психолога : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2021. 265 с
4. Кошова І. В. Основи психологічної реабілітації : практикум. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 89 с.
5. Седих К. В. Основи психотерапії: навч. Посібник. Київ: Академвидав, 2016. 191 с.
6. Цільмак О.М. Технології психологічного консультування : підручник; підрозд. 2.4.2 у співавт. з А. Д. Онішкевич. Одеса : Астропринт, 2023. 212 с.

ТЕМА 7. ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ОСІБ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

Питання до практичних занять

1. Робота з підлітками з проявами агресії, замкненості, порушенням норм поведінки.
2. Розробка програм психолого-педагогічного супроводу в інтернатних та кризових установах.
3. Соціальна адаптація та ресоціалізація дітей із неблагополучних сімей.
4. Психологічний супровід дітей з педагогічною занедбаністю.
5. Організація індивідуальної та групової роботи з підлітками.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке *девіантна поведінка*? Які її види виділяють у психології?
2. Які основні причини виникнення девіантної поведінки у дітей та підлітків?
3. Чим відрізняється асоціальна, деструктивна та делінквентна поведінка?
4. Які особливості мають діти з девіантною поведінкою, що походять з неблагополучних сімей?
5. У чому полягає поняття *психолого-педагогічної реабілітації*?
6. Які цілі та завдання стоять перед психологом у процесі реабілітації дітей з неблагополучного середовища?
7. Які методи та форми роботи є найбільш ефективними для корекції девіантної поведінки у дітей?
8. У чому полягає специфіка діяльності центрів соціально-психологічної реабілітації дітей?
9. Яку роль відіграє мультидисциплінарна команда у процесі допомоги дітям із девіантною поведінкою?
10. Які труднощі виникають у роботі психолога з дітьми в умовах реабілітаційного закладу?
11. Що таке *педагогічна занедбаність* і як вона впливає на розвиток дитини?
12. Які критерії виявлення педагогічної занедбаності у дітей?
13. Як формувати мотивацію до навчання у дітей з девіантною поведінкою?
14. Які профілактичні заходи можна впроваджувати для запобігання девіаціям у підлітковому віці?
15. У чому полягає значення сімейного середовища у подоланні девіантних проявів?
16. Які етичні аспекти важливо враховувати психологу при роботі з дітьми, які мають девіації в поведінці?

Практичне завдання:

1. Аналіз випадків та розробка індивідуального плану психологічної реабілітації для дитини з девіантною поведінкою

Мета: навчитися аналізувати випадки девіантної поведінки у дітей, визначати причини та умови її формування, формувати елементи індивідуальної програми реабілітації в межах роботи психолога в соціально-психологічному центрі.

Кейс: *Марко, 13 років. Виховується бабусею, мати позбавлена батьківських прав, батько невідомий. Часто пропускає заняття, демонструє грубу поведінку, конфліктує з педагогами, виявляє жорстокість до тварин. Не має близьких друзів, замкнутий. У школі стоїть на обліку як "важкий підліток".*

Завдання:

1. Визначте вид девіантної поведінки у дитини.
2. Проаналізуйте соціальні та психологічні чинники, які могли спричинити девіацію.
3. Оцініть наявні ресурси дитини (внутрішні та зовнішні).
4. Запропонуйте короткий план психологічної реабілітації, що включає: цілі (корекційні, освітні, соціальні); психотерапевтичні/психокорекційні методи; форми супроводу (індивідуальна робота, групові заняття, робота з родичами тощо).

2. Робота в групі: Рольова гра

Мета: симуляція первинної зустрічі психолога з підлітком із девіантною поведінкою в умовах центру реабілітації.

Завдання:

1. Розподіліть ролі: *психолог, підліток, спостерігач.*
2. Проведіть коротке інтерв'ю (10 хв), у якому психолог намагається налагодити контакт, зібрати первинну інформацію, проявити емпатію.
3. Обговоріть у групі: Що вдалося? Які труднощі виникли? Як покращити ефективність спілкування?

Література:

1. Дуткевич Т. В. Теорія і практика розвивально-корекційної роботи психолога : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2021. 265 с
2. Кошова І. В. Основи психологічної реабілітації : практикум. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 89 с.
3. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. / за заг.ред Н. Пророк. Київ, 2018. 208 с.

ТЕМА 8. МОТИВАЦІЙНИЙ ЧИННИК В РЕАБІЛІТАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ. ПРИНЦИПИ ТА ПІДХОДИ РОБОТИ З МОТИВАЦІЄЮ В ПСИХОЛОГІЇ

Питання до практичних занять

1. Діагностика мотиваційної сфери клієнта у процесі реабілітації.
2. Розробка індивідуальних мотиваційних стратегій до відновлення.
3. Робота з внутрішніми ресурсами та потенціалом особистості.
4. Практика організації груп підтримки у реабілітаційних центрах.
5. Застосування сучасних психотехнік та інтегративних підходів до мобілізації мотивації.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке мотивація в контексті психологічної реабілітації?
2. Які основні принципи лежать в основі роботи з мотивацією у психології?
3. Як впливає мотивація на ефективність реабілітаційного процесу?
4. Які підходи застосовуються для активізації внутрішніх ресурсів особистості під час реабілітації?
5. У чому полягає суть поняття «ресурси стресостійкості»?
6. Як стресові чинники впливають на мотивацію людини до відновлення?
7. Які психологічні механізми сприяють позитивним змінам у поведінці під час реабілітації?
8. Що включає в себе робота з внутрішніми та зовнішніми ресурсами особистості?
9. Назвіть сучасні інтеграційні методи, що використовуються для мотиваційної підтримки.
10. У чому полягає значення саморегуляції в подоланні психологічних труднощів?
11. Як відрізняються підходи до мотивації у кризових та стабільних станах?
12. Які функції виконують групи підтримки та групи взаємодопомоги у процесі реабілітації?
13. Як створити безпечне та підтримувальне середовище в групі для людей з особливими потребами?
14. Які є бар'єри для формування мотивації у клієнтів з хронічними захворюваннями або інвалідністю?
15. Як психолог може сприяти розвитку автономної мотивації в учасників реабілітаційного процесу?

Практичне завдання:

Ситуація:

До психолога звернувся пацієнт після курсу лікування інсульту. Він перебуває в стані апатії, відмовляється від участі в реабілітаційних заходах, втратив віру в можливість відновлення. Родина готова підтримувати його, але не знає, як правильно діяти.

Завдання:

1. Сформулюйте ключову мотиваційну проблему цього клієнта.
2. Визначте, які ресурси (внутрішні та зовнішні) можна активізувати у цій ситуації.
3. Запропонуйте 2–3 методики психологічної роботи для формування позитивної мотивації.
4. Розробіть короткий план психологічної підтримки клієнта з урахуванням етапів мобілізації його реабілітаційного потенціалу.
5. Поясніть, як залучити родину до процесу мотиваційної підтримки.
6. Створіть приклад мотиваційного діалогу між психологом і клієнтом (5–7 реплік).

Рольова вправа

У парах розіграйте консультацію психолога з клієнтом, орієнтуючись на роботу з мотивацією. Один студент – психолог, інший – пацієнт, що втратив мотивацію до реабілітації. Після виконання проведіть обговорення та аналіз ефективності комунікації.

Література:

1. Євдокимова Н. О., Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Особистість у кризових ситуаціях: огляд сучасних психодіагностичних методик: навч. посіб. Миколаїв: Іліон, 2016. 341 с.
2. Єгорова О. Реабілітаційна психологія: курс лекцій. Навчально-методичний посібник для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2018. 132 с.
3. Кошова І. В. Основи психологічної реабілітації : практикум. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 89 с.
4. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. / за заг.ред Н. Пророк. Київ, 2018. 208 с.

Тема 9. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ПРОГРАМ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ: ПІДХОДИ ТА МЕТОДИ

Питання до практичних занять

1. Мета програми психологічної реабілітації.
2. Основні підходи та методи до психологічної реабілітації
3. Алгоритм створення програми психологічної реабілітації.
4. Оцінка ефективності психологічної реабілітації.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає мета програм психологічної реабілітації?
2. Як відрізняються цілі короткострокових і довгострокових програм психологічної реабілітації?
3. Які існують основні підходи до побудови програм психологічної реабілітації?
4. У чому полягає специфіка когнітивно-поведінкового підходу в реабілітаційній діяльності?
5. Як застосовуються гуманістичний і клієнт-центрований підходи в реабілітаційній практиці?
6. Як відбувається поєднання психотерапевтичних і психокорекційних методів у реабілітаційних програмах?
7. Які етапи передбачає розробка реабілітаційної програми?
8. Як визначити цільову аудиторію програми психологічної реабілітації?
9. Яке значення має попередня діагностика в побудові реабілітаційної програми?
10. Які компоненти має містити ефективна програма психологічної реабілітації?
11. Які принципи варто враховувати під час створення індивідуальної програми реабілітації?
12. Як адаптувати програму психологічної реабілітації до конкретних умов (вік, стан, тип травми тощо)?
13. Які методи використовуються для оцінки ефективності програми психологічної реабілітації?
14. У чому полягає різниця між оцінкою результату і процесу реабілітації?
15. Які показники свідчать про ефективність програми?
16. Яке значення має зворотний зв'язок від учасників програми для її вдосконалення?

Практичне завдання:

Ознайомтеся з одним із напрямків психосоціальної реабілітації – терапевтичні спільноти, що орієнтовані на соціальну інтеграцію осіб з різними видами психічної патології. Обговорити у групі особливості роль та місце терапевтичних спільнот у сучасній системі психіатричної допомоги. Встановити реабілітаційний потенціал терапевтичних середовищ у сучасній системі психіатричної допомоги.

Література:

5. Євдокимова Н. О., Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Особистість у кризових ситуаціях: огляд сучасних психодіагностичних методик: навч. посіб. Миколаїв: Іліон, 2016. 341 с.
6. Єгорова О. Реабілітаційна психологія: курс лекцій. Навчально-методичний посібник для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2018. 132 с.
7. Волошина П. В., Марути Н. О. Соціально-стресові розлади (клініка, діагностика, профілактика) / за ред.: Харків: Строков Д.В., 2016. 335 с.
8. Кошова І. В. Основи психологічної реабілітації : практикум. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 89 с.
9. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. / за заг.ред Н. Пророк. Київ, 2018. 208 с.
10. Технології психотерапевтичної допомоги постраждалим у подоланні проявів посттравматичного стресового розладу: монографія / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос [та ін.]; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 178 с.

ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

Тема 1. ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ЯК РІЗНОВИД КОМПЛЕКСНИХ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ВІДНОВЛЕННЯ ПСИХІЧНИХ ФУНКЦІЙ

1. Підготуйте термінологічний словник основних понять дисципліни «Практикум з психологічної реабілітації». Визначте щонайменше 20 ключових термінів, включаючи: реабілітація, психокорекція, адаптація, підтримка, стресостійкість, резиліентність тощо.
2. Створіть порівняльну таблицю щодо змісту систем заходів видів реабілітації.
3. Підготуйте міні-презентацію на тему: «Психологічна реабілітація осіб, які пережили психотравмуючі події».
4. Напишіть есе на тему: «Моє розуміння психологічної реабілітації та її значення для сучасного суспільства».

Тема 2. ЗАВДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА ФАЗИ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

1. Складіть структурну схему завдань психологічної реабілітації. Розподіліть завдання за рівнями: індивідуальний, груповий, соціальний. Для кожного рівня зазначте приклади конкретних цілей та методів реалізації.
2. Підготуйте аналітичну таблицю фаз реабілітаційного процесу. Виділіть основні фази (наприклад: діагностична, корекційно-терапевтична, адаптаційно-ресурсна, постреабілітаційна).. Охарактеризуйте кожну фазу: мета, основні дії психолога, типові труднощі клієнта, очікувані результати.
3. Створіть схему на тему: «Фази психологічної реабілітації: послідовність, задачі, методи». Використовуйте візуальні позначки, кольорове кодування, приклади.
4. Підготуйте презентацію на тему: «Психологічна підтримка на різних етапах реабілітації: як змінюється роль фахівця».
5. Напишіть есе на тему: «Яку фазу реабілітаційного процесу я вважаю найскладнішою – і чому?»
6. Розробіть уявну програму психологічної реабілітації для умовної ситуації (наприклад, учасник бойових дій, підліток після насильства, особа після катастрофи). Опишіть, як буде організована робота на кожній фазі: інструменти, мета, тривалість.

Тема 3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

1. Підготуйте перелік та коротке визначення базових чинників, які впливають на ефективність психологічної реабілітації. Для кожного чинника наведіть приклад його прояву в реабілітаційній практиці.
2. Проведіть класифікацію базових чинників. Розділіть їх на: внутрішньоособистісні, міжособистісні, соціальні, середовищні. Побудуйте таблицю з прикладами для кожної групи.
3. Підготуйте короткий огляд теорій мотивації (наприклад: самодетермінації, потреб Маслоу, досягнень). Зробіть висновок, як ці теорії застосовуються в реабілітаційній практиці.
4. Напишіть есе на тему: «Які чинники можуть як допомогти, так і зашкодити відновленню психічного здоров'я клієнта?»
5. Підготуйте презентацію на тему: «Біопсихосоціальна модель як основа сучасного розуміння чинників психологічної реабілітації».
6. Проведіть самооцінку впливу реабілітаційних чинників на власний стан. Складіть невелике опитування для самоаналізу (10–15 пунктів)
7. Заповніть його та проаналізуйте, які фактори особисто для вас є підтримуючими/ризиковими.

Тема 4. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ СОМАТИЧНО ХВОРИХ ТА ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ.

1. Опишіть основні емоційні стани клієнтів із соматичними хворобами. Наведіть приклади стратегій психологічної підтримки.
2. Розробіть короткий план реабілітаційної взаємодії з клієнтом, що має хронічну хворобу.
3. Підготуйте есе на тему: «Роль психолога у процесі адаптації особи до життя з інвалідністю».
4. Складіть таблицю: «Типові реакції на інвалідизацію – форми підтримки» (реакція – потреба – форма допомоги).
5. Проведіть аналіз прикладу з клінічної практики (реального або умовного): визначте реабілітаційні цілі та труднощі у взаємодії.
6. Підготуйте інфографіку або плакат «Психологічні особливості спілкування з людьми з ООП: поради фахівцям».

Тема 5. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ЧЛЕНАМИ СІМЕЙ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

1. Складіть словник ключових термінів з теми: особливі потреби, інклюзія, психосоціальна підтримка, бар'єрність, адаптація, супровід, доступність, мультидисциплінарна команда тощо. Додайте коротке визначення та приклад із практики.
2. Опишіть етапи прийняття діагнозу дитини батьками. Додайте поради фахівця для кожного етапу.
3. Підготуйте короткий огляд методів підтримки батьків дітей з ООП (психотерапія, групи взаємодопомоги, консультування).
4. Напишіть есе на тему: «Як підтримка сім'ї впливає на розвиток дитини з особливими освітніми потребами?»
5. Підготуйте презентацію: «Партнерство фахівця і родини в інклюзивній освіті: виклики та ресурси».
6. Створіть інформаційний буклет для батьків: "Як не вигоріти в умовах постійного догляду за дитиною з ООП".
7. Проведіть аналіз типів реагування сім'ї на особливі потреби дитини. Наведіть приклади супроводу для кожного типу.

Тема 6. ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ПРИ СТРЕСОВИХ РЕАКЦІЯХ

1. Складіть схему фаз стресової реакції та способів психологічного втручання на кожній фазі.
2. Підготуйте коротку інструкцію для непрофесіоналів: «Як надати першу психологічну допомогу у стресовій ситуації?»
3. Проаналізуйте приклад гострої стресової ситуації (аварія, евакуація, бойова дія): опишіть психологічну допомогу, яка може бути ефективною.
4. Підготуйте есе на тему: «Які стресові фактори є критичними для психіки та як їх можна компенсувати?»
5. Порівняйте психологічну допомогу військовим та цивільному населенню. Наведіть приклади різних підходів.
6. Створіть короткий чек-лист для самодопомоги у стресовій ситуації (10 пунктів).

Тема 7. ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ОСІБ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

1. Складіть міні-словник ключових термінів теми: девіантна поведінка, делінквентність, ресоціалізація, дезадаптація, вторинна девіація, реінтеграція, соціальний контроль тощо.
2. Підготуйте аналітичну таблицю видів девіантної поведінки: агресивна, делінквентна, адиктивна, аморальна, аутоагресивна тощо. Вказати: характерні риси, причини, можливі наслідки, методи реабілітації.
3. Проаналізуйте одну програму психологічної допомоги для підлітків або дорослих із девіантною поведінкою. Визначте її цілі, підходи, методи роботи, результати. Напишіть короткий огляд.
4. Підготуйте презентацію на тему: «Роль психолога у реабілітації осіб з девіантною поведінкою: між профілактикою та втручанням».
5. Напишіть есе на тему: «Як змінюється ставлення суспільства до осіб з девіантною поведінкою: погляд через призму психології».
6. Складіть короткий план індивідуальної реабілітаційної програми для умовного клієнта (підлітка, засудженого, залежного), в якого спостерігається девіантна поведінка. Вкажіть: етапи роботи, методи, очікувані результати, особливості взаємодії з клієнтом.

Тема 8. МОТИВАЦІЙНИЙ ЧИННИК В РЕАБІЛІТАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ. ПРИНЦИПИ ТА ПІДХОДИ РОБОТИ З МОТИВАЦІЄЮ В ПСИХОЛОГІЇ

1. Підготуйте короткий огляд основних підходів до мотивації в психології (зокрема гуманістичний, когнітивний, біхевіористичний). Укажіть, як кожен із них застосовується в реабілітаційній роботі.
2. Створіть таблицю «Типи мотивації – Приклади в реабілітаційній практиці» (внутрішня, зовнішня, негативна, досягнення тощо).
3. Напишіть есе на тему: «Як мотивація впливає на ефективність психологічної реабілітації: особисті міркування та приклади».
4. Підготуйте презентацію на тему: «Робота з ресурсами як інструмент підвищення мотивації клієнта в процесі реабілітації».
5. Розробіть психологічне завдання/вправа для активації мотивації клієнта. Опишіть мету, інструкцію, очікуваний результат, адаптації для різних груп клієнтів.

6. Проведіть аналіз прикладу (реального або умовного): оберіть ситуацію, коли клієнт втрачає мотивацію до лікування або участі в програмі. Запропонуйте кроки для її відновлення.
7. Створіть інфографіку або чек-лист: «10 способів підвищення мотивації в реабілітаційній роботі».
8. Проведіть самоаналіз: які внутрішні мотиви та зовнішні стимули спонукають вас до саморозвитку або подолання труднощів? Опишіть приклади та зробіть висновок про роль мотивації у вашому власному відновленні після складних ситуацій.

Тема 9. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ПРОГРАМ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ: ПІДХОДИ ТА МЕТОДИ

1. Розробіть структуру типової програми психологічної реабілітації для однієї з цільових груп (на вибір): військовослужбовці, постраждалі від насильства, ВПО, підлітки з кризовим досвідом, люди з ПТСР. Обов'язково включити: мета, етапи, завдання кожного етапу, методи, очікувані результати.
2. Складіть перелік методів психологічної реабілітації, які можуть бути включені до програми: Наприклад: арт-терапія, групові тренінги, тілесна терапія, когнітивна реструктуризація, казкотерапія. Для кожного методу вказати сильні та слабкі сторони, показання, протипоказання.
3. Напишіть есе на тему: «Якісна психологічна реабілітація: що потрібно враховувати при створенні програми». Зосередьтесь на етичних аспектах, індивідуальному підході, культурному контексті.
4. Підготуйте презентацію на тему: «Модель психологічної реабілітації в контексті сучасних викликів: воєнний час, пандемія, соціальна нестабільність».
5. Проаналізуйте приклад (опис) реально існуючої програми реабілітації, яку використовують в Україні чи світі. Зробіть короткий кейс-аналіз: на яку цільову аудиторію спрямована, які методи включено, що можна вдосконалити.

**ПРИКЛАД ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ
з дисципліни «Практикум з психологічної реабілітації»**

- 1. Що є основною метою психологічної реабілітації?**
 - а) Виховання самостійності
 - б) Відновлення психічного стану і адаптації
 - в) Зміна соціального статусу
 - г) Медична стабілізація

- 2. Який з етапів не входить до структури реабілітаційного процесу?**
 - а) Діагностичний
 - б) Адаптаційний
 - в) Розважальний
 - г) Корекційний

- 3. Який метод найчастіше використовують у кризовому втручанні?**
 - а) Психоаналіз
 - б) Дебрифінг
 - в) Музикотерапія
 - г) Гіпнотерапія

- 4. Що таке вторинна травматизація?**
 - а) Повторне фізичне травмування
 - б) Емоційне виснаження внаслідок допомоги іншим
 - в) Страх смерті
 - г) Порушення когнітивної сфери

- 5. Який з методів відноситься до тілесно-орієнтованих?**
 - а) Логотерапія
 - б) Войт-терапія
 - в) Арттерапія
 - г) Казкотерапія

- 6. Яка з ознак не є симптомом синдрому вигорання?**
 - а) Емоційне виснаження
 - б) Байдужість
 - в) Підвищення мотивації
 - г) Зниження професійної ефективності

- 7. Психологічна перша допомога надається:**
- а) Через місяць після травми
 - б) В перші години або дні після події
 - в) Після проходження реабілітації
 - г) Після госпіталізації
- 8. Що таке дебрифінг?**
- а) Діагностичне інтерв'ю
 - б) Короткотермінове обговорення травматичного досвіду
 - в) Метод саморегуляції
 - г) Форма групової медитації
- 9. Яке з наведених понять відображає здатність до психологічного відновлення?**
- а) Резистентність
 - б) Комунікабельність
 - в) Ригідність
 - г) Амбівалентність
- 10. Який фактор підвищує ризик професійного вигорання?**
- а) Наявність супервізії
 - б) Підтримка колег
 - в) Хронічне емоційне перенапруження
 - г) Збалансоване навантаження
- 11. Який з методів використовується у роботі з травмованими дітьми?**
- а) Арттерапія
 - б) Психоеаналіз
 - в) Раціональна терапія
 - г) Біоенергетика
- 12. Яка модель інвалідності вважається найбільш комплексною?**
- а) Медична
 - б) Біопсихосоціальна
 - в) Соціальна
 - г) Педагогічна

13. Що таке психосоціальна реабілітація?

- а) Медичне відновлення
- б) Відновлення соціального функціонування та емоційної стабільності
- в) Фізіотерапія
- г) Професійне навчання

14. Який метод часто застосовують у роботі з ветеранами бойових дій?

- а) Рухова терапія
- б) Когнітивно-поведінкова терапія
- в) Арттерапія
- г) Імаготерапія

15. Що таке співчутливе виснаження?

- а) Наслідок емоційної байдужості
- б) Виснаження від надмірного співпереживання
- в) Симптом депресії
- г) Ознака маніпулятивної поведінки

16. Що означає поняття "реабілітаційний потенціал"?

- а) Ступінь пошкоджень
- б) Можливості особи до відновлення
- в) Кількість втрат
- г) Рівень підтримки

17. Яке з наведених тверджень є принципом психологічної реабілітації?

- а) Ієрархічність
- б) Добровільність
- в) Вимушеність
- г) Суперництво

18. Який з методів є елементом сенсорної інтеграції?

- а) Тест Роршаха
- б) Робота з тактильними поверхнями
- в) Асоціативне письмо
- г) Когнітивне моделювання

19.Що характеризує фазу адаптації в реабілітаційному процесі?

- а) Вихід із терапії
- б) Повернення до соціального середовища
- в) Підписання згоди
- г) Збір анамнезу

20.До когнітивно-поведінкових методів належить:

- а) Метод вільних асоціацій
- б) Реструктуризація мислення
- в) Арттерапія
- г) Гіпноз

21.Хто першим ввів термін "психологічна травма"?

- а) З. Фрейд
- б) Ж.-М. Шарко
- в) П. Жане
- г) К. Роджерс

22.Що є центральним у гештальт-підході до реабілітації?

- а) Дослідження снів
- б) Усвідомлення «тут і тепер»
- в) Аналіз символів
- г) Поведінкове тренування

23.Для якого віку найчастіше застосовується метод «холдинг-терапії»?

- а) Підлітки
- б) Дорослі
- в) Дошкільники
- г) Люди похилого віку

24.Як називається ефективна групова форма підтримки після травми?

- а) Група контролю
- б) Група взаємодопомоги
- в) Група суперництва
- г) Клуб за інтересами

25. Яка роль психолога під час Першої психологічної допомоги?

- а) Давати поради
- б) Спостерігати на відстані
- в) Бути поруч, слухати, підтримувати
- г) Ставити діагноз

26. Основний метод профілактики ПТСР:

- а) Відволікання
- б) Ізоляція
- в) Раннє втручання
- г) Самодопомога

27. Прикладом емоційної підтримки є:

- а) Медична консультація
- б) Обійми, співпереживання
- в) Юридична допомога
- г) Звіт про події

28. В який момент слід починати психологічну реабілітацію?

- а) Одразу після стабілізації фізичного стану
- б) Через рік
- в) Перед випискою
- г) Після всіх аналізів

29. До соціальних чинників ризику травматизації належить:

- а) Підтримка друзів
- б) Ізоляція
- в) Гарна комунікація
- г) Зворотній зв'язок

30. Що з нижченаведеного не є реабілітаційною технікою?

- а) Малювання
- б) Медитація
- в) Медичне сканування
- г) Сенсорне занурення

31.Метод Монтесорі використовується для:

- а) Дорослих з амнезією
- б) Дітей з ООП
- в) Лікування ПТСР
- г) Формування рефлексів

32.Як оцінити ефективність реабілітаційної програми?

- а) За рівнем симпатії до терапевта
- б) За суб'єктивним самопочуттям
- в) За досягненням запланованих результатів
- г) За вартістю програми

33.Що таке «нейропсихологічна реабілітація»?

- а) Реабілітація емоцій
- б) Відновлення когнітивних функцій
- в) Фізичне тренування
- г) Мотиваційний тренінг

34.Який з факторів захищає від вигорання?

- а) Ізоляція
- б) Підтримка колег
- в) Завищені очікування
- г) Хронічна тривожність

35.Яке поняття описує втрату чутливості до чужого болю?

- а) Емпатія
- б) Цинізм
- в) Альтруїзм
- г) Інтроверсія

36.Найважливіша якість фахівця з психологічної реабілітації:

- а) Авторитарність
- б) Об'єктивність
- в) Багатослівність
- г) Пасивність

37.Що таке «ресурси стресостійкості»?

- а) Ліки від тривоги
- б) Внутрішні та зовнішні опори, які допомагають долати стрес
- в) Матеріальні блага
- г) Ізоляція

38.Який із методів підходить для реабілітації після втрати?

- а) Арттерапія
- б) Співбесіда
- в) Спостереження
- г) Оцінювання

39.Психологічна травма – це:

- а) Пошкодження м'язів
- б) Реакція на подію, яка перевищує адаптивні можливості
- в) Ознака хвороби
- г) Суб'єктивне уявлення про біль

40.Профілактика повторної травматизації передбачає:

- а) Ізоляцію клієнта
- б) Безпечне середовище, підтримку, роботу з емоціями
- в) Мінімум розмов
- г) Приховування травматичного досвіду

41.У якому випадку реабілітаційна програма потребує обов'язкової адаптації?

- а) При зміні погоди
- б) При зміні цільової групи або індивідуальних особливостей клієнта
- в) Після 5-ти сеансів
- г) При перевтомі психолога

42.Що таке "психологічний контракт"?

- а) Юридична угода між клієнтом і психологом
- б) Усна домовленість про мету, методи та межі психологічної роботи
- в) Інструкція для родичів
- г) Медичний висновок

43.Що з наведеного є технікою саморегуляції?

- а) Звинувачення інших
- б) Медитативне дихання
- в) Переривання терапії
- г) Ігнорування симптомів

44.Що найчастіше спричиняє регрес у процесі реабілітації?

- а) Надмірна підтримка
- б) Різка відмова від терапії або травматичний тригер
- в) Раціональне мислення
- г) Наявність супервізора

45.Що слід враховувати при роботі з дітьми, які пережили травму?

- а) Лише оцінки в школі
- б) Вік, рівень розвитку, тип травми
- в) Стать і зовнішність
- г) Лише поведінкові реакції

46.Який з методів найбільше підходить для невербальної виразності?

- а) Арттерапія
- б) Когнітивна терапія
- в) Психоеаналіз
- г) Логотерапія

47.Що є основою ефективної психореабілітаційної взаємодії?

- а) Контроль і критика
- б) Довіра та безпечний простір
- в) Страх і обов'язок
- г) Ігнорування особистісних меж

48.Який вид реабілітації передбачає включення сім'ї у процес?

- а) Біологічна
- б) Сімейна
- в) Індивідуальна
- г) Професійна

49. Який метод допомагає клієнтам краще розуміти власні емоції через тіло?

- а) Гештальт
- б) Тілесно-орієнтована терапія
- в) Психоаналіз
- г) Когнітивне консультування

50. Що важливо робити після завершення реабілітаційної програми?

- а) Припинити контакти з клієнтом
- б) Провести оцінювання ефективності та надати рекомендації
- в) Видати довідку
- г) Призначити медикаменти

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ
з дисципліни «Практикум з психологічної реабілітації»

1. Основні поняття та історичний розвиток психологічної реабілітології.
2. Предмет психологічної реабілітології
3. Основні поняття психологічної реабілітології.
4. Історичний розвиток та сучасні тенденції в психологічній реабілітології.
5. Принципи реабілітаційного процесу.
6. Базові чинники в психологічній реабілітації.
7. Особливості формування Я-концепції людини у кризі здоров'я та людини з особливими потребами. Соціальна стигматизація.
8. Реабілітаційний потенціал.
9. Ставлення до хвороби і здоров'я як чинник успішної реабілітації.
10. Оптимізація внутрішньої картини здоров'я як чинник успішної реабілітації.
11. Когнітивно-поведінкова терапія у реабілітації.
12. КПТ у профілактиці, психологічному супроводі та реабілітації соматичних та психосоматичних захворювань.
13. Мотивація в реабілітології
14. Індивідуальний підхід та нестандартні інтервенції
15. Психологія та реабілітологія кризових станів, психологічний супровід кризових станів.
16. Типологія кризових станів.
17. Ендогенні кризові стани та їх психологічний супровід
18. Кризові стани, викликані сильним стресом із загрозою здоров'ю, гідності та життю людини Психологія важкої втрати й горювання.
19. Психологічний супровід тих, хто помирає
20. Діагностичний інструментарій у реабілітаційному процесі.
21. Психодіагностика осіб, що пережили травмівну подію.
22. Базові принципи психодіагностики постраждалих осіб .
23. Психодіагностика осіб, що пережили травмівну подію
24. Особливості посткризової психологічної діагностики дітей. Короткі характеристики психодіагностичних методик. Другий семестр
25. Вікові аспекти реабілітації.
26. Реабілітація дітей та підлітків. Гіперопіка родителів як загроза реабілітації.
27. Реабілітація дорослих.
28. Реабілітація у геронтології.
29. Кардіореабілітація Нейрореабілітація.. Профілактика, супровід лікування та психологічна реабілітація кардіологічних хворих.
30. ВКЗ кардіологічних та неврологічних хворих.

31. Якість життя людини в хворобі. Діагностика та корекція.
32. Сугестія в кардіореабілітації.
33. Особливості діяльності в мультидисциплінарній команді.
34. Реабілітація перенатальних та неонатальних утрат.
35. Гендерний аспект реабілітації батьківських утрат.
36. Профілактика розлучень.
37. Робота горя.
38. Психологічна реабілітація людей з вадами опорно-рухового апарату.
39. Реабілітація підлітків з вадами ОРА (набутими і вродженими)
Психологічний супровід хронічних захворювань дітей і підлітків.
40. Психологічна реабілітація жертв насильства в сім'ї.
41. Реабілітація дітей та жінок – жертв насильства.
42. Програми психологічного супроводу. КПТ у корекції віктимної поведінки.
43. Світовий досвід психологічної допомоги населенню, що постраждало внаслідок психотравматичних ситуацій, світовий досвід психологічної допомоги населенню, що постраждало внаслідок психотравматичних ситуацій.
44. Профілактика стресових розладів у військового персоналу.
45. Особливості психореабілітації психічно хворих осіб.
46. Психореабілітація осіб з соматичними захворюваннями.
47. Психологічна адаптація вимушених мігрантів.
48. Основні напрямки психологічної допомоги постраждалим від екстремальних ситуацій.
49. Основи реабілітації жертв сексуального насильства.
50. Робота з ресурсами в психологічній реабілітації.
51. Поняття про полімодальну життєву кризу.
52. Поведінкові та когнітивні методи допомоги постраждалим в екстремальній ситуації.
53. Характеристика психологічних факторів виникнення психосоматичних захворювань та їх психологічні прояви.
54. Психотерапевтичне втручання або психотерапевтична інтервенція, їхня характеристика.
55. Реабілітація родин з дитиною, яка має особливі потреби.
56. Методики зняття мускульної напруги у постраждалих в екстремальній ситуації.
57. Поведінкові та когнітивні методи допомоги постраждалим в екстремальній ситуації.
58. Атр-терапевтичні методи психореабілітації.
59. Психологія та реабілітологія гострого горя.
60. Особливості функціонування груп підтримки та груп взаємодопомоги.

ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з науковою літературою, знання матеріалу, продемонстрованого у виконаних (як правило) індивідуальних завданнях; обґрунтованість висновків, а також самостійність та повнота вирішення практичних завдань та аналізу матеріалів; активність та систематичність роботи на заняттях; результати виконання домашніх завдань, тестів, експрес-опитувань тощо.

Форми проведення поточного контролю: усне опитування здобувачів, вирішення практичних завдань, тестові завдання (для зацікавленості у навчанні, розвитку здібностей студента може бути передбачено виконання інших, індивідуальних для кожного студента завдань).

Проміжний контроль проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоюваності студентами відповідного об'єму опрацьованого та вивченого матеріалу та подальшої оцінки рівня отриманих знань. Форми проведення проміжного контролю: тренувальні вправи, експрес-контроль на лекціях, тестове опитування, усне опитування.

Підсумковий контроль у формі екзамену.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Рівень знань оцінюється:

-«відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

-«задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

-«задовільно» / «зараховано» Е - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FХ – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

**ТАБЛИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗА
РІЗНИМИ ШКАЛАМИ**

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81 (6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	FX	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

3. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 264 с.
4. Волошина П. В., Марути Н. О. Соціально-стресові розлади (клініка, діагностика, профілактика) / за ред.: Харків: Строков Д.В., 2016. 335 с.
5. Євдокимова Н. О., Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Особистість у кризових ситуаціях: огляд сучасних психодіагностичних методик: навч. посіб. Миколаїв: Іліон, 2016. 341 с.
6. Єгорова О. Реабілітаційна психологія: курс лекцій. Навчально-методичний посібник для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія. Слов'янськ: Вид-во Б.І.Маторіна, 2018. 132 с.
7. Кошова І. В. Основи психологічної реабілітації : практикум. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 89 с.
8. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. / за заг.ред Н. Пророк. Київ, 2018. 208 с. П
9. психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко... Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. К.: ТОВ "Видавництво "Логос". 207 с.
10. Седих К. В. Основи психотерапії: навч. Посібник. Київ: Академвидав, 2016. 191 с.
11. Технології психотерапевтичної допомоги постраждалим у подоланні проявів посттравматичного стресового розладу: монографія / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос [та ін.]; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 178 с.
12. Черненко М.І., Аршава І.Ф. Медико-соціальна і психологічна реабілітація хворих та інвалідів. Дніпропетровськ, 2007. 606 с.

Допоміжна

1. Військова психологічна підготовка та реабілітація/від. військ.-соц. роботи соц.-психол. упр. Голов. упр. по роботі з особовим складом Збройних Сил України. Київ: Вид. Філюк, 2015. 495 с.
2. Горбунова В. В., Карачевський А. Б., Климчук В. О., Нетлюх Г. С., Романчук О. І. Соціально психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО: посібник для ведучих груп. Львів: Інститут психічного здоров'я

- Українського католицького університету, 2016. 96 с.
3. Давидова О. В. Майндфулнес-технології регуляції стресостійкості в роботі практичного психолога з учнями юнацького віку. Кременчук, 2022. 56 с.
 4. Дуткевич Т. В. Теорія і практика розвивально-корекційної роботи психолога : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2021. 265 с.
 5. Єгорова О. Б. Реабілітаційна психологія: курс лекцій. Навчально-методичний посібник для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія. Слов'янськ: Вид-во Б.І.Маторіна, 2018. 132 с.
 6. Калініченко Я.О. Використання метафоричних асоціативних зображень «НОТІУМ (Найвідоміші Образи Та Істоти Української Міфології)» при наданні психологічної допомоги постраждалим у період воєнних дій. Хорол: ОЗ «Хорольська гімназія», 2022. 36 с.
 7. Карачевський А. Б. Подолати алкогольну залежність. Львів : Свічадо, 2016. 124 с. (Серія «Сам собі психотерапевт»).
 8. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації. Київ : ПУЛЬСАРИ, 2017. 216 с.
 9. Матейко Н.М., Пасічняк Н.І. Проблема адаптації дітей з розладами спектру аутизму до умов освітнього середовища. Український психолого-педагогічний збірник №4, 2018. С.97-100.
 10. Матейко Н.М. Проблеми психологічного супроводу дітей з розладами спектру аутизму в освітньому закладі. «Теорія і практика сучасної психології» вип.5. 2019. С.47-53.
 11. Нейропсихологічний підхід до проблеми діагностики вищих психічних функцій в дитячому віці//розділ колективної монографії «Упровадження інноваційної освітньої парадигми в гірських школах Українських Карпат» / За наук. ред. д. п. н. Оліяр М.П.; ДВНЗ «ПНУ ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ: 2020.
 12. Скрипніков А. М. Психіатрія та наркологія : навч.-метод. посібник. Київ : Медицина, 2021. 224 с.
 13. Цільмак О.М. Провідні технології самодопомоги в процесі психологічної практики. Юридична психологія. 2022. Том 30 № 1. С. 37-47.
 14. Цільмак О.М. Технології психологічного консультування : підручник; підрозд. 2.4.2 у співавт. з А. Д. Онішкевич. Одеса : Астропринт, 2023. 212 с.
 15. Чумак О. О. Психодіагностика: навчально-методичний посібник. Полтава: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2024. 121 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Міжнародного гуманітарного університету: офіційний сайт.
URL: https://mgu.edu.ua/science_library
2. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL:
<https://library.pdpu.edu.ua>
3. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL:
<http://www.mon.gov.ua>
4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: офіційний сайт.
URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL:
<http://odnb.odessa.ua/>